

อมรชัย ลือทองคำ 2551: ความหลากหลายชนิดของปลาในลุ่มแม่น้ำน่าน (ระบบแม่น้ำเจ้าพระยา) ในเขต
จังหวัดน่าน ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์การประมง) สาขาวิชาวิทยาศาสตร์
การประมง ภาควิชาชีววิทยาประมง ประชานกรรมการที่ปรึกษา:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรัชญา มุสิกสินธร, Ph.D. 250 หน้า

จากการสำรวจความหลากหลายชนิดปลาในลุ่มแม่น้ำน่าน (ระบบแม่น้ำเจ้าพระยา) ในเขตจังหวัดน่าน
ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2546 ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547 พบปลาทั้งสิ้น 10 อันดับ 28 วงศ์ 76 สกุล 108
ชนิด โดยพบปลาในอันดับ Cypriniformes มีจำนวนชนิดมากที่สุด (62 ชนิด) รองลงมา คือ อันดับ Siluriformes
(17 ชนิด) และอันดับ Perciformes (14 ชนิด) คิดเป็น 56 %, 16% และ 13% ตามลำดับ วงศ์ที่มีจำนวนชนิดมาก
ที่สุด คือ วงศ์ Cyprinidae (41 ชนิด) รองลงมา คือ วงศ์ Balitoridae (12 ชนิด) และวงศ์ Cobitidae (8 ชนิด) คิด
เป็น 37%, 11% และ 7% ตามลำดับ พบชนิดปลาที่เป็นชนิดเฉพาะถิ่น 1 ชนิด คือ *Hemimyzon nanensis* พบชนิด
ปลาที่ไม่เคยมีการรายงานการแพร่กระจายในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจำนวน 6 ชนิด ได้แก่ ปลาชีวใบไฟ (*Devario
laoensis*) ปลาจิ้ง (*Onychostoma gerlachi*) ปลาจาด (*Poropuntius angustus*) ปลาค้อปากกว้าง (*Sectoria
heterognathos*) ปลาข้างคาว (*Oreoglanis setiger*) และปลาปักเป้า (*Tetraodon turgidus*) พบปลาที่มีสถานภาพ
ไม่ชัดเจนจำนวน 2 สกุล 3 ชนิด ได้แก่ปลาในสกุล *Puntius* 1 ชนิด และ *Acantopsis* 2 ชนิด และพบปลาต่างถิ่น
จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ ปลาตุกรัสเซียหรือปลาตุกซึกซ์ (*Clarias gariepinus*), ปลากดเกราะ (*Pterygoplichthys
pardalis*), ปลากินยุง (*Gambusia affinis*) ปลาหางนกยูง (*Poecilia reticulata*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*)
ปลานิลแดง (*Oreochromis* sp. [hybrid]) และปลาชะโด (*Channa micropeltes*)

รูปแบบการแพร่กระจายของปลาในแม่น้ำน่านตอนบนในลุ่มน้ำอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
พบว่ามี 5 รูปแบบโดยรูปแบบ B เป็นรูปแบบที่มีความสำคัญสัณฐานศาสตร์เป็นพิเศษ คือรูปแบบที่ชนิดปลา
มีการแพร่กระจายร่วมกันเฉพาะในแม่น้ำน่านกับแม่น้ำโขงตอนกลางซึ่งมีจำนวน 5 ชนิด และเมื่อทำการวิเคราะห์
เปรียบเทียบองค์ประกอบของปลาในแม่น้ำน่านกับองค์ประกอบของปลาในลุ่มน้ำข้างเคียงโดยการวิเคราะห์การ
จัดกลุ่ม (cluster analysis) ด้วยวิธีการรวมกลุ่ม 2 วิธี (UPGMA และ Nearest Neighbor) โดยใช้ข้อมูลที่ได้จาก
การหาความคล้ายคลึงกัน จาก Jaccard's Coefficient of Community Index พบว่าชนิดปลาในแม่น้ำน่านมีความ
คล้ายคลึงกับแม่น้ำโขงและแม่น้ำยมมากที่สุด จากการเปรียบเทียบชนิดปลาที่มีการแพร่กระจายร่วมกันระหว่าง
แม่น้ำโขง ยม น่าน ซึ่งจัดเป็นลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบนกับลุ่มน้ำข้างเคียง (แม่น้ำสาละวินและแม่น้ำโขง
ตอนกลาง) พบว่าทั้งแม่น้ำน่านและแม่น้ำโขงมีชนิดปลาที่มีการกระจายพันธุ์ร่วมกับแม่น้ำโขงที่แตกต่างกันอย่าง
อิสระ (5 และ 6 ชนิดตามลำดับ) ซึ่งผลเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าในอดีตนั้นทั้งแม่น้ำน่านและแม่น้ำโขงเคย
เชื่อมต่อกับแม่น้ำโขงซึ่งอาจเกิดจากปรากฏการณ์ต่างๆ อย่างเช่นปรากฏการณ์แม่น้ำเปลี่ยนสาย (river capture)